

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
 Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
 Socken: Hallingeberg. Berättat av:
 Uppteckningsår: 1941. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningarna rör:	1) Svar å specialfråga nr 41.	Sid.	1.
"	" 2) Mjölkningskärl av trä.	"	2.
"	" 3) Mjölksil av trä.	"	4.
"	" 4) Särskilt kök, skilt fr. vardags stugan.	"	5.
"	" 5) Härd med sväng murkåpa.	"	8.
"	" 6) Särskild köksdörr etc.	"	9.
"	" 7) Sommarfähus.	"	11.
"	" 8) Rior.	"	11.
"	" 9) Bastur.	"	12.
"	" 10) Halvdörrar och naror.	"	13.
"	" 11) Årder.	"	14.
"	" 12) Finnplogar, Al, Spadbruk Rist och Harv	"	16.
"	" 13) Såskäppa.	"	17.
"	" 14) Skärar.	"	18.
"	" 15) Liar.	"	19.
"	" 16) Uppsättning av säd och hö.	"	20.
"	" 17) Slagor.	"	22.

L. W. F. 41.

L. W. F. 40.

L. W. F. II: 26-27

" II: 29.

" II: 32.

" II: 38.

" II: 42.

" II: 43.

" II: 46.

" II: 1.

" II: 3-7

" III: 10.

" III: 11

" III: 12

" III: 13

" III: 14.

Skriv endast på denna sida!

M. 7712 : 1.

Sid. 1.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av:
Uppteckningsår: 1941. Född år ..... i .....

Svar å specialfrågelista nr 41.

Seden att lägga ett horn eller annat föremål i sängen på vårfrudagen eller någon annan dag på våren är inte känt i trakten. Kvällen före vårfrudagen skulle man vara i säng innan solen gick ner (eller kanske medan det var ljus) har upptecknaren hört berättas.

M. 7712:2

Sid. 2.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson
 Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
 Socken: Hallingeberg. Berättat av: Fru Anna Larsson,
 Uppteckningsår: 1941. Född år 1865 i Hallingebergs socken.

Svar å specialfrågelista rörande mjölkningsskär av trä.

LUF. 4/8

Svaret avser främst gården Koltorp under Ankarsrums bruk, Hallingebergs socken, men torde även ha sin tillämpning på socknen och bygden i övrigt.

Beträffande mjölkningsskär torde det i trakten förr ha varit vanligt med kärl av trä. Dessa voro som frågelistans teckning visar upptill vidare samt försedda med ett uppskjutande handtag. (En av stavarna -"laggarna"- var förlängd). Nedtill var i laggarna en skåra urtäljd i vilken botten passade in. Laggarna sammanhöllos av "band" av enträ (på de senast tillverkade var det järnband). Dylikt kärl kallades i orten för "skjula". Begagnandet av träskjulor till mjölkningsskär torde i allmänhet ha upphört före 1900-talets början. De senaste skjulorna upptecknaren såg i bruk begagnades till att bära föda i till kalvar och svin. Skjulorna rymde ungefär 3 - 4 stop.

Då mjölken skulle bäras längre väg begagnades byttor och ämbar därtill. Var mjölmängden stor nyttjades ämbar. Dylika ämbar avsedda för detta ändamål har dock inte upptecknare sett i bruk, men gamla kasserade eller för annat

Posten Sigurd Carlsson

M. 7712:3.

Sid. 3.

Landskap: ..... Upptecknat av: .....
Härad: ..... Adress: .....
Socken: ..... Berättat av: .....
Uppteckningsår: ..... Född år ..... i .....

forts. om mjölkkningskärl.

ändamål nyttjade ämbar såg upptecknaren stående i ovannämnda gård för ett tjugotal år sedan. Ett ämbar hade trähandtag. I två mot varandra uppstående laggar funnos hål i vilka grepen fastgjorts. Grepen var ursågad i handtagsform. Ett annat ämbar hade grepe av järn som på en hink. Beslagen kring dessa ämbar voro järnband.

Träbyttan, som i allmänhet var mindre, användes som matsäckskärl. På 1800-talets senare del var det ännu vanligt att drängen t.ex. hade mjölk i träbytta, då han gick att göra dagsverke vid herrgården. Mjölkytta medfördes även av husfolket vid slätter och dyl. när matsäck behövde medtagas. Byttornas storlek varierade. Byttorna voro försedda med lock på vilket satt ett handtag. I mot varandra uppskjutande laggar funnos hål. I ena hålet infördes en i locket utskjutande "tapp", i andra hålet en pinne. Såmedelst fasthölls locket.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 7712:5

Sid. 5

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
 Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
 Socken: Hallingeberg. Berättat av:
 Uppteckningsår: 1941. Född år i

Sektion II. BYGGNADSKULTUR.

Svar å frågelista nr 26 - 27. Ämne: Särskilt kök, skilt från vardagsstugan.

Svaret avser en gård i Stormandebo by under Ankarsrums bruk, Hallingebergs socken. Gårdens nuvarande ärendator Oskar Karlsson. Areal 20 tunnland. (Under senare årtionden dock uppölad och utökad vadan arealen från början varit 12 - 15 tunnland.)

I ovan avsedda gård består husets bottenplan av förstuga, vardagsrum och kök. Ovanpå: trappuppgång, kammare och s.k. nattstuga. Från nedre förstugan leder dörr in till såväl kök som vardagsrum. Kök och rum ha även förbindelse medelst dörr. Murkroppen är belägen vid husets långsida (norra) och bakugn finns i köket jämte kokspis. Inne i rummet öppen rörspis. (Motsvarande fig 17 a på teckningen.) Skorstenen skjuter fram ganska högt över norra takhalvan; nedre del. (Kökskvißt har tillbyggt under årens lopp.)

Denna gårds murkropp har murats om på senare tid, men har fått behålla sitt ursprungliga läge och ungefärliga storlek. Huset beräknas vara omkring 100 år, är bebott men starkt angripet av röta.

Forts.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

Handwritten initials/signature

M. 7712:6.

Sid. 6.

Landskap: ..... Upptecknat av: .....
Härad: ..... Adress: .....
Socken: ..... Berättat av: .....
Uppteckningsår: ..... Född år ..... i .....

Forts. om "Särskilt kök, skilt från vardagsstugan".

Hus, byggda efter samma plan och med murkroppen placerad vid långväggen finns åtskilliga av kvar i socknen. Ett typiskt sådant hus kan ytterligare framhållas nämligen en gård i Greby by, likaledes i Hallingebergs socken (Norra delen) Ägare är V. Vibäck. Gårdens areal omkr. 20 tunnland. Även denna byggnad torde vara bortåt 100 år gammal. Typ och storlek lika med förut beskrivna.

Många hus likt de nu beskrivna ha renoverats varvid murkroppen fått ändrat läge med plabering mitt i huset och med skorstenen uppskjutande i takåsen.

En annan typ motsvarande fig. 17 b. i frågelistan finns även i trakten. Detta är ett tidigare torp, Fagerhult under Ankarsrums bruk, Hallingebergs socken. Areal c:a 10 tunnland, men numera närmast obrukat. Bebott av Axel Karlsson. Näring: Skogsarbetare.

Bottenplan: förstuga, stort vardagsrum med kakelugn samt mindre kök, beläget jämsides med förstugan men med ingång från stora rummet (ej fr. förstugan)

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

Forts.

M. 7712:7

Landskap: ..... Upptecknat av: .....
Härad: ..... Adress: .....
Socken: ..... Berättat av: .....
Uppteckningsår: ..... Född år ..... i .....

Sid. 7.

Forts.

Köket har bakugn samt kokspis. Murkroppen belägen i husets mittlinje med skorsten uppskjutande i takåsen. Murkroppens övervägande del belägen i köket. Bakugnens öppning mynnar mot husets norra långvägg. Ovanplan: Kammare samt obonad vind. Huset troligen bortåt 100 år gammalt. Murkroppen är troligen föga eller intet omplacerad samt ommurad.

En annan stugutyp enl. fig. 17 c. fanns i Venaholm under Ankarsrums bruk och belägen i Gladhammars socken. Huset var envånings s.k. Backstuga samt bebodd av en skogsarbetare M. Nilsson. Huset är sedan 20 år tillbaka rivet.

M. 7712-8.

Sid. 8.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av:
Uppteckningsår: 1941. Född år i

Sektion II. BYGGNADSKULTUR.

Svar å frågelistå nr 29.

Ämne: Härd med i båge uppsvängd murkåpa.

Spisar med uppsvängd båge över härden har upptecknaren icke funnit någonstans i trakten. Troligen ha de icke förekommit alls i orten eller också ha de varit mycket sällsynta och äro i så fall numera bortrivna.

Handwritten signature

No. 7712:9
Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av: Fru Anna Larsson,
Uppteckningsår: 1941. Född år 1865 i Hallingebergs socken.

Sid. 9.

Sektion II. BYGGNADSKULTUR.

Svar å frågelista nr 32. Ämne: Särskild köksdörr på husets baksida.

Avser torpet Koltorp under Ankarsrums bruk, Hallingebergs socken.

Areal c: ¹² a tunnland. (Numera mer) Vid den tid svaret avser - 1800-talets senare del - beboddes gården av Jan Persson. Numera arrenderas gården av G. Ottosson.

De hus som nu äro äldst (som frågelista 26 -27 avser,) ha från början saknat särskild köksingång, men många ha vid reparationer erhållit särskild "köskvist." Ovan åsyftade byggnad i Koltorp, riven omkring år 1900, var ännu äldre och torde vid rivningen ha varit minst 100 år. *rots att den var mycket äldre* Denna stuga hade särskild köksingång på husets baksida åt norr.

Bottenplan: Utbyggd, öppen "kvist" (förstuga) med ingång direkt i daglig stugan. Murkropp i husets mitt. Kök mot norr och liten kammare mot öster, bäge med ingångsdörrar från "stugan". Köket hade sedan en förstuga eller "kvist" där stockarna i husets nordöstra gavelvägg fortsatte och bildade ena kvistväggen på den utbyggda förstugan. Andra kvistväggen var fäst vid stugväggen och "Kvisten"

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

Forts.

M. 7712 : 10.

Sid. 10

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson.
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarörum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av:
Uppteckningsår: 1941. Född år i

Forts.

-----
hade endast en primitiv dörr utåt.

Beträffande köksingångens nyttjande är svårt att avgöra ev. sed och bruk efter så lång tid sedan huset revs. Vanligast torde dock ha varit, att besökare gått in "framvägen" i all synnerhet som upptecknaren fått uppgift om, att detta kök vintertiden inte dagligen nyttjades och eldades. Blott vid bak och tvätt samt slakt var det vintertiden i fullt bruk, annars stod det oeldat och mat lagades i dagligrummets öppna spis.

Angående köksingångens nyttjande i trakten numera kan inflikas, att det är sed att besökare som i vardagslag kommer i ärenden o.dyl. alltid går köksvägen i bondstugor och därmed jämställda familjers hus.

No. 7712:11.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarörum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av:
Uppteckningsår: 1941. Född år i

Sid. 11.

Sektion II. BYGGNADSKULTUR.

Svar å frågelistå nr 38. Ämne: Sommarfåhus.

S.k. sommarfåhus i egentlig mening synes inte ha varit brukliga i trakten. Enda byggnad ute i markerna som kunnat förekomma, har varit primitiva skjul, uppförda till skydd för smådjur vid regn och kyla under höst- eller vårnätterna.

Svar å frågelistå nr. 42. Ämne: Rior.

Åsyftade rior eller torkklådor för otröskad säd, försedda med ugn, torde aldrig ha förekommit i dessa trakter.

Landskap: Småland.

M. 7712:12.
Upptecknat av: Gustaf Carlsson,

Sid. 12.

Härad: Södra Tjust.

Adress: Stormandebo, Ankarsrum.

Socken: Hallingsberg.

Berättat av:

Uppteckningsår: 1941.

Född år i

Sektion II. BYGGNADSKULTUR.

*Bastan var belägen vid den tidigare om-
skrivna gården Koltorp.*

Svar å lista nr 43. Ämne: Bastur.

I trakten har funnits gamla byggnader, som på bygdens språk kallats "basta". Som badstugor eller badrum ha de dock inte använts de sista 100 åren utan till att torka lin i samt stundom även att röka fläsk uti. Huset bestod av förrum, där linbrytningsredskapen förvarades mellan bryttiderna, och på skjulets väggar funnos gluggar med dörrar att slå upp då arbetet pågick. Inuti själva bastan fanns en stor gråstensugn som saknade skorsten. På gaveln var tvenne lavar eläer "lagar" (ortsbenämningen) där linet restes in. Vid eldning stannade således såväl rök som värme i rummet. Taket var täckt med torv.

Lavarna sträckte sig mellan bastans långväggar längs gaveln likt två hyllor och voro väl meterbreda. Den nedre laven låg efter golvet, den andra halvvägs upp på väggen. Själva det inre bastorummet saknade fönster eller annan öppning och att allt var ganska svart och nersotat där inne säger sig själv.

*För långt
tillbaka synes det ha funnit tillhörande bastu till ^{med} varje gård. Trudigen
har den bortdöda bastubadsiden med saken att göra.*

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

avsk.

M. 7712:13.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av:
Uppteckningsår: 1941. Född år i

Sid. 13.

Sektion II. BYGGNADSFORMER.

Svar å lista nr 46. Ämne: Halvdörrar och naror.

S.k. halvdörrar ha varit mycket vanliga föfr såväl i boningshus som i ladugårdar. Ibland förekom en hel dörrhalva som mestadels stod stängd samt andra halvan som var delad i över- och underdel. Äldsta typen torde dock ha varit blott en men mera bred dörr och denna var sedan tvådelad (över och underdel) Dessa två-delade dörrar öppnades i allmänhet inåt. Låsanordningen bestod mestadels av en trärigel på nedre halvans innersida och upptill av en hasp eller ett vred. Beträffande dörrarnas hopfogning torde narorna ha funnits på insidan, men även dubbla dörrar med bräder spikade i två riktningar förekommo.

Numera förekomma inga dylika halvdörrar i boningshus i trakten, men ännu för c:a 25 år sedan fanns det. I någon mindre och äldre ladugård finns halvdörrar ännu kvar.

avsk.

M. 7712:14

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av:
Uppteckningsår: 1941. Född år i

Sid. 14.

Sektion III. NÄRINGAR: LIVSMEDEL: REDSKAP: HUSGERÅD.

Lista nr 1. Ämne: Årder.

Svaret avser Koltorp under Ankarsrums bruk, Hallingebergs socken. Vid den tid svaret avser - c:a 20 år sedan - innehades gården av A. Jansson. Brukningsrätten hade då gått i arv i minst tre generationer från far till son, vadan åtskilliga gamla redskap blivit undansatta och gömda. Gårdens areal då c:a 12 tunnland.

Upptecknaren erinrar sig med säkerhet, att han såg årder på denna gård i bruk för 20 - 25 år sedan av de typer, som fig. 31 d. och fig. 31 g. visar. Troligt är att där även fanns sådant som fig. 31 i. avser, men det är ju de äldsta typernas befintlighet det är viktigast att få fastslaget. I vilken tidsföljd dessa årder trängt in är numera omöjligt att fastställa. Förutom till kupning av potatis användes årder även vid potatissättning. Innan potatisen t.ex. sattes användes stundom årder till att "tvära" om jorden med. Jorden var då av lucker, lätt art - sandjord eller örbländad svartmylla - (potatisjord).

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

Forts.

Amor
B

No. 7712:15

Landskap: Småland Upptecknat av: Gustaf Carlsson Sid. 15.
Härad: Södra Tjust Adress: Stornandabo, Ankersrum
Socken: Hallingeberg Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1941 Född år _____ i _____

---

forts. om Årder.

Årder enl. fig. 31 d. kördes med stutar, det andra fig. 31 g. drogs av hästen. Det var smidigare att kupa potatis med häst t.ex. Det ensamma djuret gick då i den tomma raden mellan potatisfårorna och trampade således inte ner växterna. Vad årdrets delar nämndes för torde vad fig. 31 d. beträffar det ha varit ås, bill, skalmen och troligen "drätten". Stången mellan oxarna brukade nämligen kallas "drätten". Fig. 31 g. har skackel.

M. 7712:16.

Sid. 16.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av:
Uppteckningsår: 1941. Född år i

Sektion III. NÄRINGAR, LIVSMEDEL: REDSKAP OCH HUSGERÅD.

Svar å lista nr 3. Ämne: Finnplogar. (Svaren å denna sida avser främst Hallingebergs socken.)

Så kallade finnplogar synes inte ha varit i bruk i bygden, åtminstone inte inom överskådlig tid.

Svar å lista nr 4. Ämne: Al.

Dyligt redskap som frågelistan avser har upptecknaren inte kunnat få något besked om, varför det troligen inte alls förekommit i denna bygd.

Svar å lista nr 5. Ämne: Spadbruk.

Spadbruk synes ej ha förekommit i trakten, ej heller de smala spadar med tvärslå, som frågelistan beskriver.

Svar å lista nr 6. Ämne: Rist.

Rist är ett redskap, som inte synes ha använts i trakten, åtminstone ej inom överskådlig tid.

Svar å lista nr 7. Ämne: Harv.

Sådan harv som frågelistan avser (hopfällbar) har inte upptecknaren fått något besked om.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

223/220 m

No. 7712:17.

Sid. 17.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av:
Uppteckningsår: 1941. Född år i

Sektion III. NÄRINGAR, LIVSMEDEL, REDSKAP OCH HUSGERÄD.

Svar å frågelistå nr 10. Ämne: Såskäppa.

Svaret avser å sidan 14 beskrivana gården Koltorp.

Såskäppa eller "såask", som föremålet kallades i trakten, var förr vanligt. Såskarna upptecknaren sett ha varit runda eller något ovala, i diameter c:a 40 - 45 cm. En rund såask upptecknaren sett i förut omnämnda gården Koltorp var askens vägg av tunt böjt trä och botten av fin tätflätad spröt. På ömse sidor funnos handtag vari en rem med vidsittande krokar fästes varefter remmen lades om nacken och såasken bars på bröstet. Vid sådd användes såväl ena som båda händerna, beroende på skicklighet och temperament. Markering förekom, särskilt vid sådd av råg (samt vete, då sådant odlades). Detta kallades att "fjärrja". Åkerremсорna, som mättes ut kallades fjärrjor. Redskapet man fjärrjade med var en hacka eller en krok.

(Gårdarna i trakten där handsådd samt därmed nyttjande av såaskar sist förekommit ha haft en areal på 8 till bortåt 20 tunnland. På större gårdar kom såmaskinen tidigare i bruk.)

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

upptecknat

M. 7712:18.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av:
Uppteckningsår: 1941. Född år ..... i .....

Sid. 18.

Sektion III. NÄRINGAR, LIVSMEDEL, REDSKAP OCH HUSGERÅD.

Svar åfrågelista nr 11. Skärör.

Att skära säd med skära har inte brukats på länge i orten. Ingen nu levande minns sådant bruk. Skäran torde dock från början ha nyttjats då det gällde att skära ~~7707~~ säden på "fällorna" -svedjelanden- där det väl var för stenigt att begagna sådant eggverktyg som lie. Numera brukas stundom skärör av kvinnor som hopsamlingsredskap vid sädesbindning då säden mejes för hand. Dylika skärörs blad ha formen av en halvmåne, närmast motsvarande fig. 36 c. Bladet är mestadels fäst vid skaftet genom att bladets innersta del utsmitts till en smal spets vilken trätts in i ett i skaftet befintligt hål samt sedan vikts. I handtagets översta del finnes dessutom en nit, *genom handtag och bladets förlängning* som ytterligare förstärker skaft och blad. Sädesupptagnings-skärörs blad är inte vasslipat men på sina håll har varit brukligt att man med skära skurit potatisblast om hösten. Huruvida dessa skärör äro de ursprungliga verktyg, som nyttjades på "fällorna" har upptecknaren inte kunnat fastslå, men enligt en del gamlingars utsago äro dock skärorna gamla. ^{Är}öjligan äro dessa skärör de sista redskap som anskaffades för arbetet på "fällorna" och då svedjandet sedan upphörde har verktygen genom sin ringa användning gömmts kvar så länge. - Lövhacken är ett annat verktyg som i någon mån påminner om skäran.

avsky

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 7712:19

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
 Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
 Socken: Hallingeberg. Berättat av:
 Uppteckningsår: 1941. Född år i

Sid. 19.

Sektion III. NÄRINGAR, LIVSMEDEL, REDSKAP OCH HUSGERÄD.

Svar å lista nr 12. Ämne: Liar.

Liar som numera nyttjas i trakten motsvarar alla fig. 37 d. Olika liar för säd- och höskärning finns ej, men självfallet nyttjas äldre och sämre liar vid höslätter i stenig terräng. Bladet var förr fäst vid orvet så att libladets innerändes "nabb" passade in i en nerfällning i orvet, sedan sattes en järnring över och bladet kilades fast med träbitar (hårt, tyrligt trä). Numera nyttjas även för fastsättningen en krampa som skruves åt.

I stället för liorvet säges mest i trakten "liarvet".

Asen
3

M. 7712:20.

Sid. 20.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av: Fru Anna Larsson,
Uppteckningsår: 1941. Född år 1865 i Hallingebergs socken.

Sektion III. NÄRINGAR, LIVSMEDEL, REDSKAP OCH HUSGERÅD.

Svar å lista nr 13. Ämne: Uppsättning av säd och hö på fälten.

Hö uppsattes förr mestadels i stackar, åtminstone höet från naturlig äng. Stackarna kallades i trakten för "såtan". Först på senare tid har det blivit mera allmänt att höet främst å odlad vall kraksättes. Ett band av hö vires då kring kraken ungefär en fot från marken som stöd och höet trädades sedan gaffelvis på kraken. Hässjor ha länge brukats för vallhö, särskilt då detta innehållit mycket klöver. 8 - 10 störrar ha då hotats ner i jorden i rad med drygt en meters mellanrum, varefter hässjelinorna (av hampa) spänts mellan störrarna i tre varv. Stödstörrar eller krakar ha även satts som stöd dels utefter hässjans sidor, dels i båda ändarna. Då hässjan var färdig hade hon en höjd av omkring 2 meter.

Vid sädesbärgning har säden satts i "rökar". I varje rök har kring kraken satts 16 nekar (nekker, säger man på ortsdialekten) varefter 4 nekar använts att skyla eller "hatta" med. Sist pålagda hattneken borde ha storänden

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

Forts.

Arv
2

M. 7712:21.

Sid. 21.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
 Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
 Socken: Hallingeberg. Berättat av: Fru Anna Larsson,
 Uppteckningsår: 1941. Född år 1865 i Hallingebergs socken.

Forts. om uppsättning av säd etc.

-----
 mot norr. (Storänden var nekens - strånas- nedre däl i motsats till lillän-
 den där axen sutto). Från norr kom nämligen oftast rusk och regn och då tog
 halmen emot fukten medan de mot söder hängande axen lättare torkade ur då solen
 sen sken upp. Vid gott bärgningsväder samt vid brist på krakar sattes även
 "ypparök" -öppna rökar - utan krake. Nekarna sattes då på lut mot varandra två
 och två i en lång rad.

Då säden förr skulle köras in , berättas det, var man mycket aktsam
 med nekarna så att inte säden föll ur axen. Liksom det ännu mestadels brukas
 lades först och främst "kärrskynke" på botten i karran. Sedan lyftes nekarna
 en eller två åt taget upp till körkarlen. Hattnekarna lyftes av med en spet-
 sig stör i vilken en tvärpinne var islagen någon decimeter från änden så att
 redskapets överdel såg ut som ett litet kors. Gaffel var inte brukligt utan
 fanns i dess ställe en trehornad s.k. "tjuga".

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 7712:22.
Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av:
Uppteckningsår: 1941. Född år ..... i .....

Sid. 22.

Sektion III. NÄRINGAR, LIVSMEDEL, REDSKAP OCH HUSGERÅD.

Svar å lista nr 14. Ämne: Slagor.

Slagor var ett vanligt verktyg vid tröskning. Slagtröskningen är numera alldeles upphörd men brukades för c: a 65-70 år sedan något i trakten. Sist höll slagtröskningen sig kvar på de minsta torpen, där det inte gick att hålla dragdjur och skörden var så liten, att det inte heller ansågs bära sig att anskaffa något slags tröskverk. Tidigt i ottan kunde man i vindstilla morgnar höra slagornas egendomliga låt långväga ifrån, sägs det.

Någon ännu bevarad slaga har upptecknaren inte kunnat finna på i trakten. Handvalen var emellertid längre än slagvalen, och dessa voro förenade med läderremmar så att de voro lättrorliga. Det har berättats, att slagvalen kallades på bygdespråket för "drompen". Olika slags slagor för olika sädessorter har upptecknaren inte hört berättas om.

avsk.